

**NATUURONDERZOEK FLORA- EN FAUNA
t.b.v.
transformatie naar woongebied
van fabrieksterrein Beton te Arkel**

Eindrapportage Moordrecht 2016,
vanwege wetgeving aangepast in 2017

in opdracht van
Van Nieuwpoort Beheer B.V. te Gouda

Natuuronderzoek in het kader van de
natuurwetgeving t.b.v.
transformatie van een voormalig fabrieksterrein
naar een woongebied

foto voorpagina: overzicht opslagterrein

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldverkenning en habitatbeoordeling
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage

INHOUDSOPGAVE*pagina*

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	5
1.3 Onderzoekplan	9
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	11
2.2 Zoogdieren	11
2.3 Broedvogels.....	12
2.4 Amfibieën en reptielen	13
2.5 Vissen.....	14
2.6 Ongewervelde soorten.....	14
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	14
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming.....	16
3.2 Habitatbeoordeling werkgebied.....	17
3.3 Veldinventarisaties	
3.3.1 Vleermuisonderzoek nazomer.....	20
3.3.2 Voorjaaronderzoek uilen en diversen	21
3.3.3 Voorzomeronderzoek vleermuizen en rugstreeppadden	23
3.4 Consequenties onderzoekbevindingen	
3.4.1 Vleermuizen	28
3.4.2 Amfibieën.....	30
3.4.3 Vogels.....	30
3.4.4 Ontheffing Gewone dwergvleermuis en Rugstreeppad	31
4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES	32
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	34
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	36

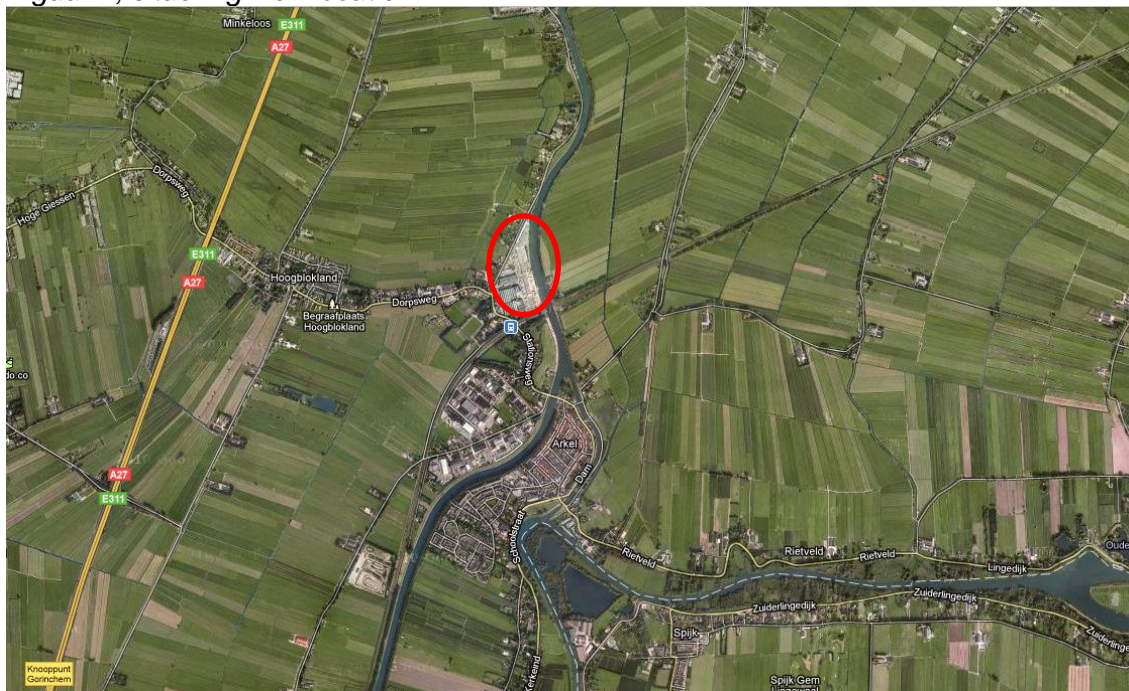
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

Het werkgebied omvat een voormalig fabrieksterrein aan de noordrand van Arkel, gelegen langs de westoever van het Merwedekanaal (figuur 1 en figuur 2 blz.5).

Figuur 1, situering werklocatie

Voorgenomen ingreep

De ingreep omvat in beginsel de inrichting van het plangebied als woongebied. De ontwikkeling wordt gefaseerd en flexibel aangepakt, waarbij op voorhand nog niet alle ontwikkelingen vast staan. Mogelijk blijft het kantoorgebouw gehandhaafd.

Daarbij worden de volgende werkzaamheden verricht:

- * de fabriekshallen worden in beginsel gesloopt, waarbij eveneens fasering aan de orde kan zijn;
- * alle terreinopslag en inrichtingselementen (zoals verhardingen en technische constructies) worden verwijderd opdat het gebied (ook weer gefaseerd) bouwrijp kan worden gemaakt.

De Wet natuurbescherming (Wnb) vereist natuuronderzoek om mogelijke bedreiging van (verblijfplaatsen van) zwaarder beschermde soorten flora en fauna vast te stellen.

Bij aanwezigheid dienen daartoe maatregelen worden genomen, waaronder het (zo nodig) aanvragen van een ontheffing.

Regelgeving en wettelijk belang

Met betrekking tot een dergelijke 'Ruimtelijke Ingreep' volgens de natuurwetgeving, dienen mogelijke effecten te worden getoetst aan de Wet natuurbescherming (Wnb) zoals deze vanaf 1 januari 2017 vigeert. In deze wetgeving zijn, vergelijkbaar met de oorspronkelijke Ffw, wettelijke belangen geïmplementeerd.

In beginsel wordt onder het belang 'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling', geen ontheffing voor Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijnsoorten afgegeven, *behalve* indien de ecologische functionaliteit van de soort daarmee niet wordt aangetast, bijvoorbeeld door het nemen van maatregelen.

Waar soorten van de Vogelrichtlijn dan wel van de Habitatrichtlijn in het geding zijn, is bij eventuele aanvraag van ontheffing voorts bepalend welk wettelijke belang uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn als ontheffingsvoorwaarde van toepassing kan zijn.

Figuur 2, grenzen plangebied

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Deze rapportage omvat een bureaustudie met een veldverkenning waarmee de ingreep wordt getoetst aan de regelgeving met betrekking tot soort- en gebiedsbescherming (zie 'wettelijke kaders') en een habitatbeoordeling op basis van een terreinbezoek.

Zonder nader veldonderzoek staat dit bekend als een 'Quick Scan'.

De Quick Scan heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op noodzaak tot ontheffing van verbodsbepalingen van de Wnb?

- Is er naar verwachting een vergunning op grond van gebiedsbescherming nodig (Natura 2000 en/of het Natuurnetwerk Nederland/ NNN) ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit de Wnb en het NNN ?

Deze rapportage vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving (zie blz.9 'wettelijke verplichtingen').

Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden, of van welke soorten effecten kunnen worden *uitgesloten* omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Het uitsluiten van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten '*op voorhand*' vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: '*soortbescherming*' (Wnb) en '*gebiedsbescherming*' (Wnb en het NNN).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Wnb onderscheid is gemaakt in 'soorten van de Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'soorten van de Habitatrichtlijn' (Wnb § 3.2) en 'andere soorten' (Wnb § 3.3).

Gebiedsbescherming is gericht op de specifieke habitat waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen, thans aangeduid met 'Natura 2000' dan wel gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder het NNN (voorheen EHS).

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, zowel binnen als buiten beschermde gebieden.

Soortbescherming

De natuurwetgeving is in eerste lijn gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren '*in welke situatie dan ook*'.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Natura 2000-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de soortbescherming.

Deze biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade'.

Binnen het beschermingskader wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting')
- een aantal 'wettelijke belangen'
- verschillende categorieën planten en dieren (in de Wnb 3 categorieën, te weten Wnb § 3.1, § 3.2 en § 3.3).

Met betrekking tot het doel van de voorgenomen ingreep wordt in relatie tot de categorieën Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, onderscheid gemaakt tussen verschillende 'wettelijke belangen'.

Categorieën soorten onder de Wnb en ontheffingsnoodzaak

Hierbij worden 3 categorieën onderscheiden: 'soorten van de Vogelrichtlijn', 'soorten van de Habitatrichtlijn' en 'andere soorten': dit betreft alle 'zwaarder beschermde soorten'.

- * De Vogelrichtlijn is van toepassing op alle inheemse vogels: bedreiging van vogels of verstoring van broedende vogels vergt in beginsel een ontheffing, waarbij het nest

slechts tijdens het broedgebruik is beschermd, met uitzondering van een categorie 'jaarrond beschermde nesten' waarvan het nest, al of niet in gebruik, het gehele jaar rond beschermd is en bij bedreiging ontheffing vereist.

- * De Habitatrichtlijn is van toepassing op een in Bijlage IV opgenomen lijst met soorten zoogdieren, reptielen, amfibieën, dagvlinders, libellen, vissen, vaatplanten, kevers en 'overige ongewervelden' (weekdieren). Voor deze soorten is bij verstoring of bedreiging, te allen tijde een ontheffing vereist.
- * De categorie 'andere soorten' zoals opgenomen in de Bijlage van de Wnb omvat lijsten met soorten zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten waarvan door de afzonderlijke provincies wordt bepaald welke soorten in aanmerking komen voor een vrijstelling dan wel welke soorten bij verstoring of bedreiging eveneens aanvraag van ontheffing vergen.

Provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen

Met betrekking tot de lijsten 'andere soorten' is van belang te vermelden dat ten opzichte van de Ffw, er met betrekking tot kleine zoogdieren en amfibieën in de provincie Zuid-Holland vooralsnog geen wijziging is opgetreden ten opzichte van de oorspronkelijke landelijke vrijstellingen. Een deel van de zoogdieren en amfibiesoorten blijft dan ook ontheffingsplichtig. Echter voor in de Wnb opgenomen lijsten 'andere soorten' met betrekking tot vissen, reptielen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten geldt géén vrijstelling: deze soorten zijn dus, naast soorten van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, eveneens ontheffingsplichtig.

Gedragscode

Er wordt voorts van uitgegaan dat, vergelijkbaar met de situatie tot 1 januari 2017, ook daarna de regels met betrekking tot gedragscodes van toepassing blijven. Aandacht vergt daarbij dat de nuancering tussen Tabel 2 en 3 in de Ffw ten behoeve van het onderscheid 'bestendig beheer' en 'ruimtelijke ontwikkeling' wat tot nu toe een belangrijke basis voor de gedragscodes vormt, onder het regiem van de Wnb vervalt. Naar verwachting zullen in de komende periode de verschillende Gedragscodes nader worden afgestemd op de Wnb.

Ontheffingsplicht

Bij ontheffingsplichtige soorten is het van belang in hoeverre de ecologische functionaliteit wordt aangetast:

- * Onder de condities dat er mitigerende maatregelen (kunnen) worden genomen waarmee kan worden gegarandeerd dat de ecologische functionaliteit *binnen* het werkgebied op geen énkél moment achteruitgaat, óók niet tijdelijk, is er géén ontheffing nodig.

Het achterwege blijven van effecten op de ecologische functionaliteit vergt afdoende onderbouwing, waarbij wordt aangegeven welke mitigerende maatregelen daarbij worden toegepast voor welke soorten.

- * Echter indien de bedoelde ecologische functionaliteit als gevolg van de ingreep *niet* met mitigatie kan worden gegarandeerd doch uitsluitend met compensatie, is voor de uitvoering daarvan eerst ontheffing vereist.

Voor soorten uit de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn dient bovendien te worden voldaan aan de specifiek in die richtlijnen opgenomen wettelijke belangen.

Bij een ontheffingsaanvraag wordt daartoe getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort: dit criterium is ook van toepassing voor ontheffingsplichtige 'andere soorten' uit de Wnb.

Gunstige staat van instandhouding als ontheffingsvoorwaarde

Een ontheffing kan uitsluitend worden verkregen wanneer deze niet in het geding komt. De voorwaarden waaraan hiertoe voldaan moet worden staan in de Habitatrichtlijn genoemd:

- * uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven, en . .
- * het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en . .
- * er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Wettelijke zorgplicht en verstoring of bedreiging van individuele planten of dieren

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van juridisch zwaarder beschermde soorten bestaat de algemene zorgplicht voor *alle* onbeschermde soorten (Wnb art. 3.10).

Daartussen bestaat enige nuance:

- * Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten dient absoluut te worden voorkómen dat individuen van betreffende soorten worden bedreigd (zie LNV 2005 en DR 2009).
- * Voor beschermde soorten die vallen onder de provinciale vrijstelling en onbeschermde soorten ligt dat iets minder strikt: men dient bij uitvoering van ingrepen zodanige maatregelen te nemen dat verstoring of bedreiging van individuele dieren 'zo veel als redelijkerwijs verwacht mag worden', wordt voorkomen (LNV 2005).

Gebiedsbescherming

Natura 2000

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), te weten met betrekking tot Natura 2000-gebieden, wordt in de Wnb op een met de voormalige Nbw vergelijkbare wijze gecontinueerd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

Werkzaamheden binnen een Natura 2000-gebied welke effecten kunnen hebben op 'aangewezen' soorten vergen aanvraag van een vergunning.

Ook voor gebieden 'buiten' een Natura 2000-gebied die een aanwijsbare ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' uit dat Natura 2000-gebied hebben, kan onder sommige condities een vergunning vereist zijn ('externe werking', Wnb art. 2.7 & 2.8).

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Sinds 1 juli 2015 is met betrekking tot effecten op Natura 2000-gebieden vanuit de omgeving, bovendien de PAS in werking getreden.

Indien vanwege een ingreep de grenswaarde van 1 mol stikstof per hectare per jaar in het Natura 2000-gebied door een ingreep in de omgeving zal worden overschreden, is

voor die ingreep een vergunning nodig: *onder* deze grenswaarde geldt een vrijstelling van de vergunningplicht.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden. Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving. Hierbij is een 'nee-tenzij' beleid van toepassing, terwijl afhankelijk van de provinciale regelgeving daarop eveneens een 'externe werking' van toepassing kan zijn (geldt niet voor Zuid-Holland).

Werkzaamheden binnen het NNN (en deels ook in gebieden met 'externe werking') vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het NNN zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de betreffende 'Provinciale Ruimtelijke Verordening'.

Wettelijke verplichtingen

Onderzoeksverplichting

De Wnb en het provinciaal natuurbeleid verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de mogelijk aanwezige zwaarder beschermde planten en dieren en de effecten daarop door de werkzaamheden, nader te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op ontheffingsplichtige soorten kunnen worden verwacht vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing welke wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde provinciale gezag.

Zorgplicht

Dit geldt (ook) voor alle niet-ontheffingsplichtige en onbeschermd fauna. Indien door werkzaamheden individuele dieren of hun vaste verblijfplaatsen worden verstoord of bedreigd, vereist dat de uitvoerder voldoende zorg in acht moet nemen om die verstoring of bedreiging te voorkomen. Daarbij bestaat een ketenverantwoordelijkheid tussen initiatiefnemer en uitvoerder.

1.3 Onderzoeksplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten.

Met betrekking tot 'uitsluitingen' in het kader van de regelgeving wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Wnb en van provinciaal gebiedenbeleid (Natura 2000 en NNN), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving in het geding kan zijn. Ook het PAS wordt globaal getoetst.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Wnb) en eventuele 'aangewezen soorten' (Wnb/ Natura 2000), voor de gegeven situatie zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten, wat tevens geldt voor het al of niet van toepassing zijn van de 'externe werking' met betrekking tot 'aangewezen soorten' (Natura 2000 - Wnb § 3.2).

Tot zover betreft dit onderzoek een 'Quick Scan' (bureaustudie met veldbezoek).

Werkstap 4, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, de haalbaarheid van het plan, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand met mitigatie kan worden voorkomen.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 4 t/m 10). Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

- * In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.
- * In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.
- * In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Wnb/ Natura 2000, PAS en NNN) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning met beoordeling van de betreffende habitat beschreven.
- * In hoofdstuk 4 worden de voor de uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen. Voorts wordt advies gegeven met betrekking tot de gewenste nadere handelwijze.

De rapportage wordt beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan bronnen met reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens.

Het is voornamelijk gericht op eventueel terreingebruik door juridisch zwaarder beschermde soorten (zie 'soortbescherming' blz.6-8).

De gegevens waarop deze toetsing is gebaseerd, omvatten veelal een aanzienlijk groter gebied dan de onderzoekslocatie: naar aanleiding hiervan wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de nader begrensde werklocatie. De gegevens uit de databank NDFF bieden een goede indicatie doch zijn niet geheel toegespitst op de werklocatie en vergen derhalve tenminste nog een aanvulling door een habitatbeoordeling op de locatie.

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatbeoordeling wordt vervolgens bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten in het kader van de Wnb aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen moeten leiden tot aanvraag van ontheffing.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied géén zwaarder beschermde plantensoorten zijn geregistreerd.

Conclusie

Zwaarder beschermde vaatplanten kunnen op voorhand voor het werkgebied worden uitgesloten

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie 7 ontheffingsplichtige soorten zijn geregistreerd (zie ook Broekhuizen 2016), waaronder 5 soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Grondgebonden zoogdieren

Van de grondgebonden soorten is Bever als soort van de habitatrichtlijn geregistreerd.

Bever wordt aangetroffen in een habitat met groter open water en een oeverhabitat met houtopstanden (zoals de Reeuwijkse Plassen). Als schuilplaats wordt een hol gegraven of een burcht van takken en modder gemaakt.

Daarnaast is een reeks ‘andere soorten’ geregistreerd waarop een provinciale vrijstelling van toepassing is. Het betreft de muizensoorten Bosmuis, Dwergmuis, Huispitsmuis, Rosse woelmuis en Veldmuis, de martersoorten Bunzing, Hermelijn en Wezel en voorts Egel, Haas en Konijn. Indien deze vrijgestelde soorten worden verstoord vergt dat toepassing van de wettelijke zorgplicht (zie blz.9).

Vleermuizen

Binnen een straal van 1 km van het werkgebied zijn de soorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis geregistreerd.

Vleermuisgebruik kan bestaan uit zowel paarverblijven als kraam-, zomer- en/of winterverblijven. Door sommige soorten worden tevens lineaire structuren (zoals houtsingels, bosranden, watergangen en dijken) gebruikt als geleiding voor vaste vliegroutes (met name van dwergvleermuizen). De bovengenoemde soorten hebben hun verblijfplaatsen in constructieruimten van gebouwen (zoals spouwruimten, kruipruimten, zolders, dubbele wanden, betimmeringen) en/of in boomholten (zie ook Limpens 1997).

Van belang daarbij is dat de meeste vleermuissoorten steeds een ‘netwerk’ van vaste verblijfplaatsen gebruiken waartussen wordt gewisseld, waarbij het gehele netwerk strikt beschermd is (zie ook Soortstandaard, RvON 2014).

Vleermuizen behoren tot de zwaarst beschermde categorie fauna van Tabel 3, welke tevens zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Conclusie zoogdieren

- * Grondgebonden zoogdieren: de locatie vergt controle op eventuele gebruiksmogelijkheden voor Bever als ontheffingsplichtige soort. Deze heeft zo nodig nader veldonderzoek en indien aangetroffen, aanvraag van ontheffing. Bij uitvoering is tevens aandacht vereist voor mogelijk aanwezige ‘andere soorten’ waarop de wettelijke zorgplicht van toepassing is.
- * Vleermuizen: deze vereisen nadere controle op gebruiksmogelijkheden in te slopen bebouwing en zo nodig nader veldonderzoek naar actueel gebruik.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De bij het NDFF geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest betreffen voor deze locatie onder meer soorten die hoog in toppen van bomen nestelen, te weten Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Sperwer en Steenuil. Behalve Steenuil gebruiken deze soorten ook nesten van bijvoorbeeld Zwarte kraai, of zelfs van Ekster. Steenuil maakt veelal gebruik van boomholten, waartoe oude knotwilgen favoriet zijn. Ook gebouw-bewonende vogelsoorten als Huismus en Gierzwaluw zijn hier geregistreerd en bewonen een jaarrond beschermd nest.

Mogelijk zijn ook vogelsoorten uit categorie 5 aan de orde, zoals bijvoorbeeld Zwarte roodstaart: deze vergen zo nodig nadere beschouwing in verband met mogelijke ontheffingsplicht, afhankelijk van de situatie.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein ook andere broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002). Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarde is echter voor de meeste broedvogelsoorten géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie broedvogels

- * Jaarrond beschermde nesten: het werkterrein vergt nadere controle op mogelijk aanwezige jaarrond beschermde nesten in bomen of in geschikte daken, en behoeft zo nodig nadere inventarisatie van het gebruik en aanvraag van ontheffing.
- * Broedende vogels: met betrekking tot overige broedende vogels dienen werkzaamheden die versturend kunnen zijn, in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden.

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied 6 beschermde soorten zijn geregistreerd (zie ook Creemers 2009; RAVON 63).

Amfibieën

De registratie betreft onder meer 7 soorten amfibieën waaronder twee soorten van de Habitatrichtlijn en dus ontheffingsplichtig: Heikikker en Rugstreeppad.

Alle soorten vergen voor hun leefomgeving onder meer de beschikbaarheid van geschikt open water.

Heikikker is voor zijn leefgebied gebonden aan vochtig tot nat begroeid terrein in veelal voedselarme omstandigheden in de nabijheid van watergangen. Tijdens de voortplanting leven ze voornamelijk in ondiep zonbeschenen water met een schrale begroeiing, maar vanaf ca. juni zoeken ze een landhabitat met vochtige hoge en dichte vegetaties in de directe omgeving met een veel geringere actieradius dan Rugstreeppad.

Rugstreeppad is voor zijn leefgebied gebonden aan ondiep, zonbeschenen en bij voorkeur visvrij water. De soort is uitsluitend 's nachts actief en verschuilt zich overdag onder op het maaiveld liggende materialen (hout, steen), licht ingegraven in een open bodem of in holletjes van andere dieren, waarin en -onder ook een verblijfplaats wordt gezocht voor winterverblijf.

Reptielen

Binnen een straal van 1 km van het werkgebied zijn geen reptielen geregistreerd zodat deze in het werkgebied kunnen worden uitgesloten.

Conclusie amfibieën en reptielen

Amfibieën:

- * Het werkgebied dient te worden beoordeeld op eventueel aanwezige geschiktheid als voortplantings- of overwinteringslocatie voor Heikikker en Rugstreeppad.
- * Algemeen voorkomende amfibiesoorten vergen aandacht met betrekking tot de zorgplicht, waarbij eventuele paddentrek, voortplantingsoevers en paddenregen van Gewone pad, voor het voortplantingsseizoen extra aandacht vergen.

Reptielen:

Het werkgebied vergt beoordeling als potentieel verblijfsgebied voor Ringslang.

2.5 Vissen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2017, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het werkgebied géén ontheffingsplichtige vissen zijn geregistreerd (zie ook RAVON 63).

Conclusie vissen

Ontheffingsplichtige vissen kunnen op voorhand, op basis van verspreiding, worden uitgesloten..

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en andere ongewervelde soorten zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Onder deze groepen vallen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied géén zwaarder beschermde soorten zijn geregistreerd. Gezien het overwegende kleilandschap kan ook Platte schijfhoren hier worden uitgesloten.

Conclusie ongewervelden

Deze groep kan hier op basis van verspreiding worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidingsgegevens blijkt dat in het werkgebied naast vrijgestelde 'andere soorten' mogelijk als ontheffingsplichtige soorten te verwachten zijn:

- controle op habitatpotenties voor Bever;
- vleermuisgebruik;
- bij het eventueel slopen van bebouwing en kappen van bomen, jaarrond beschermde nesten;
- Heikikker en Rugstreeppad;

Deze vergen nadere controle van de werklocatie om te beoordelen of er een geschikte habitat is voor deze soorten, in welk geval nader onderzoek (en mogelijk aanvraag van ontheffing) nodig is.

Voorts zijn er broedgevallen te verwachten van zangvogels, welke tijdens het broeden moeten worden ontzien.

Ook zijn er vrijgestelde kleine zoogdieren en amfibieën te verwachten, welke bij de uitvoering aandacht en toepassing van de wettelijke zorgplicht vergen.

Andere ontheffingsplichtige soorten kunnen op basis van verspreiding en/of habitat, op voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEONDERZOEK

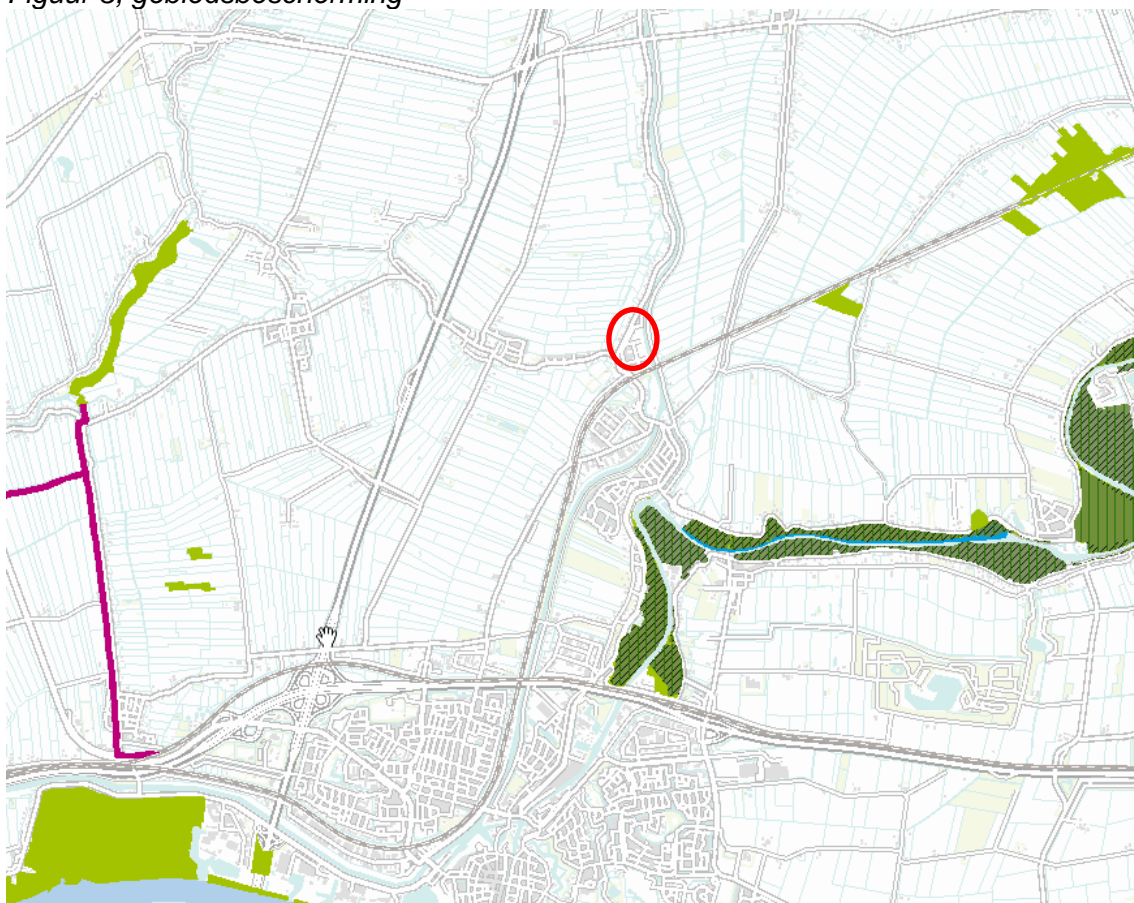
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

Het werkgebied ligt op ruim 1 km afstand van het Natura 2000-gebied 'Lingegebied' (figuur 3, donkergroene en blauwe aanduidingen). Het biedt geen aanknopingspunten voor de 'externe werking' met betrekking tot eventuele aangewezen soorten uit het Natura 2000-gebied.

Met betrekking tot PAS dient een separaat onderzoek te worden uitgevoerd.

Voorts ligt het werkgebied ook buiten het Natuurnetwerk Nederland (figuur 3, lichtgroen en roze aanduidingen) zodat ook deze regelgeving voor deze situatie niet relevant is.

Figuur 3, gebiedsbescherming

Rode cirkel, globale aanduiding werkgebied

3.2 Habitatbeoordeling werkgebied

Het gebied is op meerdere momenten in 2015 en 2016 bezocht, onder meer ook voor veldinventarisaties.

De werklocatie betreft een grotendeels verhard en deels bebouwd terrein, gelegen langs het Merwedekanaal (met een 'harde' kanaaloever, zie foto 1) en langs de spoorlijn met een tussengelegen spoorsloot met wat ruigte en houtopstanden (zie foto's 2 en 3). De spoorsloot is deels dichtgegroeid met riet e.d.

Foto 1, kanaaloever

Foto 2, spoorsloot

Foto 3, sporsloot

De bebouwing bestaat uit een kantoorgebouw met gemetselde spouwmuren en een plat dak, naast diverse soorten fabriekshallen en technische constructies (zie foto 4).

De fabriekshallen zijn over het algemeen vrij 'open' toegankelijk voor vogels en vleermuizen. Voorts zijn grote terreindelen verhard en zijn er veel muurtjes, betonnen bakken en stortvloeren, hopen grind en zand (zie foto 5 blz.21, foto's 6 & 7 blz.23) en opgeslagen betonmaterialen.

Delen van het opslagterrein zijn inmiddels min of meer begroeid met riet op zandig terrein, dus schraal begroeid (zie foto 6 blz.23).

Foto 4, hallen en technische constructies

Habitatbevindingen

Vaatplanten

Zwaarder beschermde vaatplanten kunnen op basis van verspreiding, op voorhand worden uitgesloten.

Grondgebonden zoogdieren

Gezien de vereiste habitat voor Bever kan deze in het werkgebied worden uitgesloten. Andere ontheffingplichtige soorten konden reeds op voorhand worden uitgesloten. In beginsel biedt het terrein verblijfskansen voor soorten welke 'rommelige' condities met kansen op hopen prefereren en tevens de menselijke omgeving niet schuwen.

Vleermuizen

Voor de genoemde soorten biedt het terrein potenties tot verblijfplaatsen: *dit vergt nader veldonderzoek*.

Vogels

Voor soorten als Huismus en Gierzwaluw heeft de bebouwing geen nestelpotenties, echter wel voor soorten die op daken broeden, zoals meeuwensoorten. Ook in het terrein kunnen nestelende soorten worden verwacht, zoals Patrijs.

Dit vergt nadere inspectie van de daken.

Bovendien biedt een dergelijk terrein met zijn halfopen hallen mogelijk nestelgelegenheid voor Zwarte roodstaart, Steenuil of zelfs Kerkuil: *ook dit vergt nadere inspectie*.

Andere soorten met jaarrond beschermde nesten kunnen worden uitgesloten.

Amfibieën en reptielen

Voor gebruik van het plangebied door Rugstreeppad zijn er zeer aantrekkelijke leefcondities aanwezig in de vorm van bassin-achtige betonconstructies met ondiep water en een terrein met legio schuil-mogelijkheden: *dit vergt nader veldonderzoek*.

Voor soorten als Heikikker, Alpenwatersalamander of zelfs Ringslang is het terrein geheel ongeschikt: deze kunnen worden uitgesloten.

Wel kunnen er onder deze condities ook algemeen voorkomende soorten amfibieën worden verwacht, zoals Kleine watersalamander en Gewone pad.

Vissen en ongewervelde soorten

De spoorsloot biedt géén potenties voor andere vissen dan stekelbaars en evenmin voor een soort als Platte schijfhoren.

3.3 Veldinventarisaties

Onderzoekmethoden

- * De veldinventarisaties naar vleermuizen zijn uitgevoerd volgens de instructies van het GAN, in de daarin voorgeschreven perioden, onderzoektijdstippen, frequenties en waarneemduur
- * De veldinventarisatie naar Rugstreppad is uitgevoerd volgens de criteria zoals aangegeven in de Soortstandaard Rugstreppad (RvON 2014).
- * Het onderzoek naar uilen (met name Steenuil) is uitgevoerd volgens de criteria zoals aangegeven in de Soortstandaard Steenuil (RvON 2014).

3.3.1 Vleermuisonderzoek nazomer

Dit is in september 2015 gestart met onderzoek naar gebruik voor paarplaatsen.

Veldbezoek 20 september 2015

Zonsondergang: 19:43 uur

Weercondities: 15-12°C, windkracht 1, 1/8 bewolking, droog.

Detectoronderzoek: 20:40 tot 22:40 uur

Waarnemingen van Gewone en Ruige dwergvleermuis, op één plek met reeksen social calls van een Gewone dwergvleermuis (werfroep), dus aanduiding voor een paarterritorium bij de centraal gelegen fabriekshal.

Veldbezoek 8 oktober 2015

Zonsondergang: 19:02 uur

Weercondities: 13°C, windkracht 1, 0/8 bewolking, droog.

Detectoronderzoek: 20:15 tot 22:15 uur

Wederom waarnemingen van Gewone en Ruige dwergvleermuis. Gewone dwergvleermuis langdurig aanwezig, echolocatie van twee mannetjesdieren met zeer veel social calls, dus paarterritoria: dit betrof twee andere locaties rond de centrale fabriekshal dan op 20 september.

Overige waarnemingen in beide nachten

Uilen: Op 20 september in vijf minuten vanuit drie plaatsen roepende steenuilen, op elkaar reagerend. Eén vanaf de overzijde van het Merwedekanaal, twee andere op het fabrieksterrein waarvan één vanaf een gebouw.

In grote loodsen oude braakballen aangetroffen van Kerkuil, wellicht incidentele roestplaatsen ? Op 8 oktober zeer kort Steenuil weer gehoord, en roepende Bosuil vanaf de spoorlijnbegroeiing aan de rand van het terrein.

Overige vogels: geen potenties voor broedplaatsen van Huismus of Gierzwaluw.

Conclusies najaar

- * Op het terrein zijn op drie verschillende plaatsen, paarterritoria van Gewone dwergvleermuis aanwezig (zie figuur 4)
- * Het blijkt gewenst in het voorjaar aanvullend veldonderzoek uit te voeren naar eventuele broedplaatsen van Steenuil.

Figuur 4, locaties paarterritoria Gewone dwergvleermuis

3.3.2 Voorjaaronderzoek uilen en diversen

Veldbezoek 11 maart 2016

Zonsondergang: 18:38 uur

Weercondities: 7-6°C, windkracht 2, 0/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 18:30 tot 19:30 uur

- * Er bleken geen steenuilen aanwezig.
- * Meerdere patrijzen waargenomen, evenals massaal aanwezige kauwen.

Veldbezoek 5 april 2016

Zonsondergang: 20:21 uur

Weercondities: 12-10°C, windkracht 2, 8/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 20:45 tot 21:45 uur

- * Wederom geen steenuilen aanwezig.
- * In 'bassins' totaal 33 Kleine watersalamanders tegelijkertijd tussen waterplanten waargenomen (zie foto 5). Er zijn naar verwachting nog veel meer salamanders.

Foto 5, bassins met Kleine watersalamander

Veldbezoek 13 april 2016

Zonsondergang: 20:35 uur

Weercondities: 10°C, windkracht 2-3, 7/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 20:45 tot 21:45 uur

- * Weer geen steenuilen, wel weer patrijzen.
- * Weer tientallen salamanders in bassins vastgesteld.
- * Op daken alarmerende meeuwen, vanwege aanwezige kauwen ?

Veldbezoek 12 mei 2016

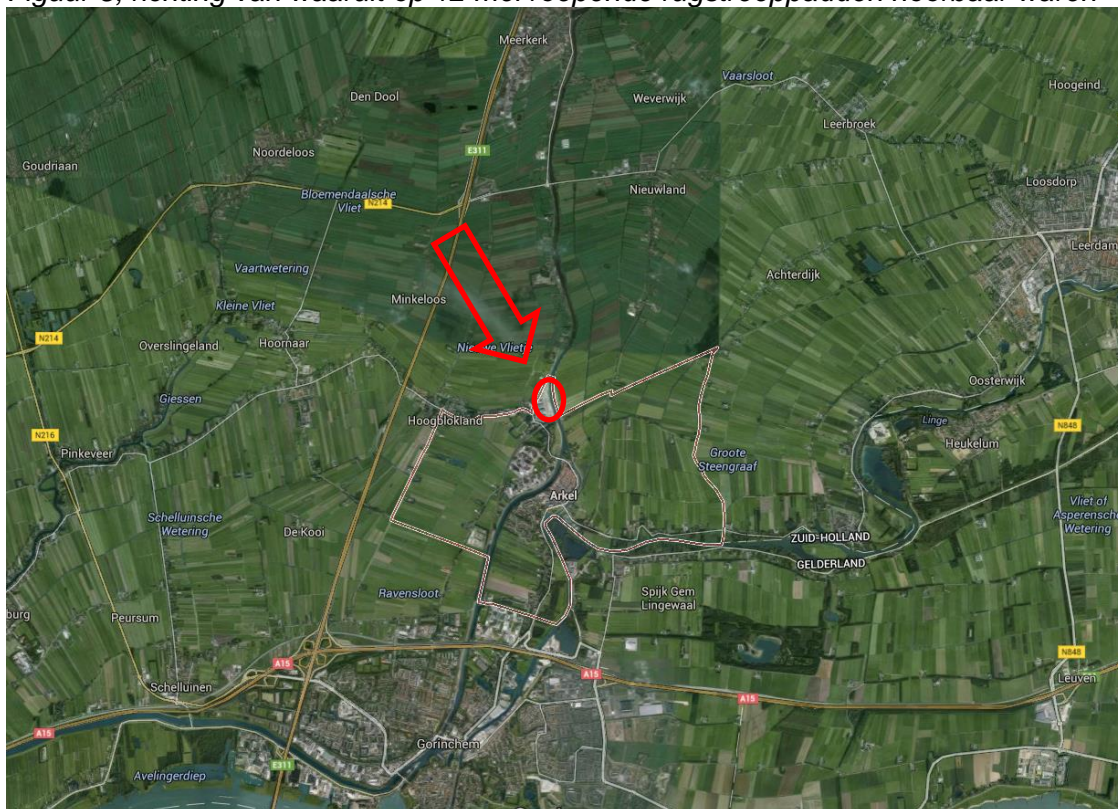
Zonsondergang: 21:23 uur

Weercondities: 20°C (uitzonderlijk warm voor de tijd), windkracht 3, 1/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 21:20 tot 22:40 uur

- * Vanuit ver buiten het werkkerrein gelegen plek noordoostelijk van het plangebied, zijn roepende rugstreeppadden hoorbaar.
- * In bassins nog steeds tientallen salamanders.
- * Bassins bij spoorlijn zijn 'ineens' gevuld met zand en grind . . .
- * Op het dak van een loods een scholekster, en tientallen grote meeuwen.

Figuur 5, richting van waaruit op 12 mei roepende rugstreeppadden hoorbaar waren

3.3.3 Voorzomeronderzoek vleermuizen en rugstreeppadden

Veldbezoek 1 juni 2016

Zonsondergang: 21:53 uur

Weercondities: 20-18°C, windkracht 4, 7/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 21:40 tot 23:50 uur

* In regenplassen en over terrein lopend 44 rugstreeppadden waargenomen, tevens eierstrengen in stagnerende regenplassen (zie foto's 6 t/m 8). Volwassen dieren waren niet te fotograferen vanwege duister.

Gezien de omstandigheden zal een hier aanwezige populatie van ver boven de 100 dieren aanwezig zijn. De padden werden over het gehele terrein lopend en rennend waargenomen, waarschijnlijk nog op 'trek' naar de regenplassen.

* Patrijzen met grote jongen vastgesteld.

* Groot aantal meeuwen boven gebouwen.

Om 22:15 uur eerste Gewone dwergvleermuis in middenpad, 22:17 idem.

Om 22.30 uur een gewone dwergvleermuis foeragerend in inham tussen gebouwen zuidoost, om 22.47 uur foeragerend in inham tussen gebouwen noordwest.

Later nog meerdere op dezelfde plekken (later gekomen).

Foto 6, situatie opslagterrein met begroeiing en (vooral achteraan) zeer geschikte condities voor voortplanting door Rugstreeppad

Foto 7, stagnerend regenwater als geschikte voortplantingslocatie Rugstreeppad

Veldbezoek 5 juli 2016 / vroege avond

Zonsondergang: 22:01 uur

Weercondities: 14°C, windkracht 2, 0/8 bewolking, droog.

Onderzoek: 21:30 tot 23:50 uur

- * In regenplassen thans vele larven van rugstreeppadden (zie foto 8).
- * Op dak voorste loods, nesten met jongen van Kleine mantelmeeuw (zie foto's 9 t/m 12 en figuur 6).
- * Eerste Gewone dwergvleermuis na zonsondergang (+ 40 min.) nabij silo in het middendeel.
- * Om 22:53 drie gewone dwergvleermuizen (waarvan twee in tandemvlucht, lijkt te duiden op paarvorming) in de hoek bij dezelfde silo met bijzondere interesse voor het gebouw, nabij een regenpijp (zie foto's 13 en 14): alle drie de dieren maakten langdurige inspectievluchten.
- * Om 23:04 ook nog een Gewone dwergvleermuis in de hoek bij de trap.
- * Bij het kantoorgebouw niets.

Foto 8, vele larven van Rugstreeppad (5 juli)

Foto 9, dak met meeuwennesten

Figuur 6, dak met meeuwennesten

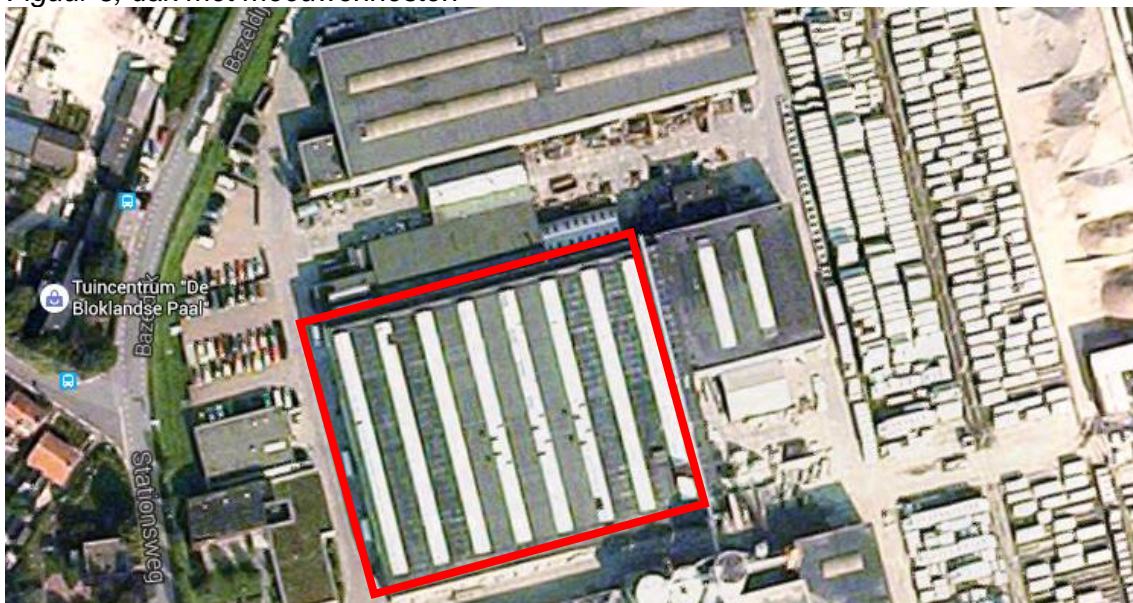

Foto 10, 3 meeuwennesten (rode pijlen)

Foto 11, jong naast nest (rode pijl)

Foto 12, jongen nabij een nest

Foto 13, hoek waar dwergvleermuizen inspectiegedrag vertoonden (rode aanduiding)

Paarse pijl, zie foto 14

Foto 14, hoek met regenpijp waar vleermuizen bijzondere belangstelling voor hadden

Zie ook paarse pijl foto 13

Veldbezoek 6 juli 2016 / vroege ochtend

Zonsopkomst: 05:28 uur

Weercondities: 11°C, windkracht 1, 7/8 bewolking, tussen 03:55 en 04:15 uur lichte regen. Onderzoek: 03:50 tot 05:20 uur

- * Tussen 03:50-04:19 uur vliegen 1 tot 2 gewone dwergvleermuizen bij dezelfde silo (vanaf 03:55 onder het afdak vanwege de regen).
- * Tussen 04:19-04:32 uur geen vleermuizen.
- * Om 04:32-04:51 (37 min. Vóór zonsopkomst) vliegt één Gewone dwergvleermuis kleine rondjes bij de silo, lijkt op zwermgedrag, maar uiteindelijk niet 'ingevlogen'.

Overige waarnemingen: Voor zonsopkomst kort een zingende Zwarte roodstaart gehoord (broedt in grote gebouwen).

Conclusies voorjaar en voorzomer

Vogels:

- * Er bleken vanaf maart t/m juli géén uilen op het terrein aanwezig, ook niet foeragerend.
- * Op het dak van de middelste loods broedt een kolonie Kleine mantelmeeuw.
- * Op het terrein vindt voortplanting plaats van Patrijs.
- * In de loodsen wordt gebroed door Zwarte roodstaart, een soort die voornamelijk in open loodsen en schuren broedend wordt aangetroffen.

Amfibieën:

- * Er is een grote deelpopulatie Rugstreepad op het terrein aangetroffen, zich voortplantend in lang stagnerende regenplassen op betonnen ondergrond (zie foto's). Deze vergen compensatie en aanvraag van ontheffing (zie § 3.4).
- * In de aanwezige waterbassins leven grote aantallen Kleine watersalamander.

Vleermuizen:

- * In het najaar zijn drie paarterritoria (met bijbehorende paarverblijven) van Gewone dwergvleermuis aangetroffen (figuur 4 blz.20). Andere soorten verblijfplaatsen zijn niet aanwezig, evenmin als een vaste vliegroute.

3.4 Consequenties onderzoekbevindingen

3.4.1 Vleermuizen

Nadat in het najaar van 2015 drie paarverblijven zijn aangetroffen van Gewone dwergvleermuis, zijn vóór half februari 2016 acht kleinere vleermuiskasten (type Vivara Chambord, bruikbaar als paar- en zomerverblijf) en 4 kraamkasten (type Vivara Causa, bruikbaar als kraam-, paar- en zomerverblijf) aangebracht aan de gevels van het kantoorgebouw dat voorlopig wordt gehandhaafd (zie figuur 7).

Deze kasten mogen uitsluitend worden gebruikt als overbrugging van de periode tussen sloop bebouwing met verblijfplaatsen en realisatie van definitief compenserende verblijfplaatsen welke moeten worden geïntegreerd in de nieuwbouw. Deze vleermuiskasten hangen op afstanden van 75 tot 140 meter afstand van de aangetroffen paarterritoria. De overbruggende vleermuiskasten zijn verdeeld over alle gevels van het kantoorgebouw (zuid, west, oost en noord, zie rode pijlen in figuur 7 en daaropvolgende foto's 15 t/m 18). Hiermee is toentertijd mede vast geanticipeerd op het nog mogelijk aantreffen van een kraamverblijf.

Figuur 7, kantoorgebouw met hanglocaties vleermuiskasten (rode pijlen)

Foto 15, westgevel, kleine kasten en kraamkast

Foto 16, noordgevel, kleine kasten en kraamkast

Foto 17, oostgevel, kleine kast en kraamkast

Foto 18, zuidgevel, kraamkast

Bij de aanvraag van ontheffing voor de vleermuisverblijven dient onder meer te worden aangegeven:

- In hoeverre het wettelijk belang 'dwingende reden van groot openbaar belang' van toepassing is als belang uit de Habitatrichtlijn.
- Hoe, waar en volgens welke planning in totaal 12 definitieve vleermuisverblijven in de nieuwbouw worden geïntegreerd (criteria uit Soortstandaard Gewone dwergvleermuis) waarvan 4 verblijven ook geschikt zijn als kraamverblijf.
- Integratie dient plaats te vinden in de gebouwconstructie, zoals in spouwmuren.

3.4.2 Amfibieën

Rugstreeppad

Bij aanvraag van ontheffing voor de voortplantingslocaties van rugstreeppad dient onder meer te worden aangegeven:

- a) In hoeverre het wettelijk belang 'dwingende reden van groot openbaar belang' van toepassing is. Indien dit belang niet van toepassing blijkt, kan ontheffing slechts worden verkregen als er geen sprake is van verstoring die afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding (zie 'Juridisch kader').
- b) Hoe groot de geschatte (deel-)populatie is, welk deel van het leefgebied wordt aangetast, welk effect dat heeft op de lokale gunstige staat van instandhouding en op de ecologische functionaliteit van de leefomgeving, en in hoeverre er alternatieve gebruikslocaties voor het dier bereikbaar zijn (voortplanting, zomerhabitat en winterverblijf).
- c) Hoe, waar en van welke omvang een compenserende voortplantingslocatie wordt gerealiseerd, voorafgaand aan de werkzaamheden op het terrein.

De meest voor de hand liggende oplossing is om in de directe omgeving van het werkgebied een compenserend betonnen bassin als voortplantingsplaats te realiseren met daaromheen enig verblijfsgebied als landhabitat. Daarmee wordt ook voldaan aan de voorwaarde van instandhouding van het netwerk (zie ook figuur 5 blz.22).

Kleine watersalamander

Hiervoor geldt de wettelijke zorgplicht, welke inhoudt dat alles in het werk wordt gesteld wat redelijkerwijs verwacht kan worden om te voorkomen dat dieren onnodig worden bedreigd of gedood. Voor het slopen van de huidige waterbassins houdt dit in dat deze grotendeels worden leeggepompt op ca. 10 tot 20 cm water na, waarna alle dieren worden weggevangen en elders op een geschikte plek worden weggezet.

3.4.3 Vogels

Voor alle vogels geldt dat deze in het broedseizoen tijdens het broedgebruik niet mogen worden verstoord.

- * Dat geldt met betrekking tot de fabriekshallen, ten aanzien van Zwarte roodstaart en nesten van Kleine mantelmeeuw op het dak.
- * Voor Zwarte roodstaart (cat. 5) geldt dat in de wijde omgeving afdoende nestelalternatieven voor deze soort zijn te vinden (boerderijen, zuidelijk gelegen bedrijventerrein).

- * Met betrekking tot de onkruidruigte op het terrein geldt dat voor de zeer verscholen broedende Patrijs.

3.4.4 Ontheffing Gewone dwergvleermuis en Rugstreepad

Vervolgmaatregelen

- * Na verkregen ontheffing dient een ecologische werkprotocol te worden opgesteld met betrekking hoe te handelen bij sloop, bouwrijp maken en nieuwbouw.
- * Bovendien dienen de verstorende/ bedreigende activiteiten te worden begeleid door een ecologisch deskundige, die ook betrokken moet zijn bij te nemen maatregelen ten aanzien van de soorten waarvoor ontheffing is verkregen.
- * Uitvoering kan pas plaatsvinden nadat de ontheffing is verkregen en vervolgens de ontheffingsvoorwaarden in acht zijn genomen en uitgevoerd.

4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In samenhang tussen literatuuronderzoek, veldverkenning, habitatbeoordeling en veldinventarisaties kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1) **Vigerende regelgeving gebiedsbescherming**

- * Het plangebied heeft géén externe ecologische relaties met het nabij gelegen Natura 2000-gebied 'Lingegebied'.
- * Met betrekking tot PAS wordt een separaat onderzoek uitgevoerd.
- * Het plangebied vormt géén onderdeel van het NNN.

2) **Bevindingen m.b.t. flora**

Er zijn géén zwaarder beschermde planten (Tabel 2 Ffw en evenmin 'andere soorten' Wnb) te verwachten.

3) **Bevindingen m.b.t. vogels**

- * Er zijn géén (potenties voor) zwaarder beschermde nesten in de werkzones aangetroffen. De aangetroffen Zwarte roodstaart behoudt voldoende alternatieve nestmogelijkheden in de wijde omgeving.
- * De broedende Zwarte roodstaart (loods), de broedende Patrijs (terrein) en de broedende Kleine mantelmeeuw (dak loods) vergen afdoende toepassing van de zorgplicht (niet verstoren tijdens het broeden).
- * Er kunnen wellicht ook nog andere broedende vogels op het terrein worden aangetroffen, zoals wellicht kauwen in de loodsen: alle vogels vergen de genoemde zorgplicht.

4) **Gewone dwergvleermuis**

- * Er zijn 3 paarterritoria (met bijbehorende verblijven) aangetroffen.
- * Preventief waren reeds 12 overbruggende vleermuiskasten aangebracht, waarvan 4 kraamkasten.
- * De verblijven vergen aanvraag van ontheffing met alle daaraan verbonden voorwaarden (zie §§ 3.4.1 en 3.4.4), inclusief definitieve compensatie.

5) **Rugstreepad**

- * Op het terrein is voortplanting vastgesteld van een grote deelpopulatie (naar schatting > 100 exemplaren).
- * Deze vonden voortplantingsgelegenheid onder zeer kunstmatige omstandigheden, te weten stagnatie van regenwater op betonnen vloeren van opslagruimten voor zand en grind, naast zand- en grindhopen en schrale begroeiing op een zandbodem op het opslagterrein (foto's 6 en 7 blz.23; potenties voor dagverblijf en wellicht ook voor winterverblijf).
- * Op grotere afstand in noordwestelijke richting zijn eveneens roepende rugstreepadden gehoord (voortplanting, zie figuur 5 blz.22).
- * Deze vaste verblijfplaats met leefomgeving vergt aanvraag van ontheffing met alle daaraan verbonden voorwaarden (zie §§ 3.4.2 en 3.4.4), inclusief voorafgaande compensatie.

6) Overige faunasoorten

- * In de kunstmatige waterbassins zijn grote aantallen salamanders aangetroffen, welke toepassing van de zorgplicht vergen (zie § 3.4.2).
- * Ook enkele gewone padden zijn op het terrein aangetroffen: ook deze vergen toepassing van de zorgplicht.
- * Effecten op zwaarder beschermde vaatplanten, grondgebonden zoogdieren, Heikikker, Alpenwatersalamander, reptielen, vissen en 'overige ongewervelden' kunnen op basis van verspreiding en/of habitatbeoordeling op voorhand worden uitgesloten.

7) Ontheffing

Dit is vereist voor 3 verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en leef- en voortplantingsgebied van Rugstreepad.

Bij de aanvraag dient volgens een vastgelegd format een reeks ecologische vragen te worden beantwoord in een Projectplan (zie ook §§ 3.4.1 en 3.4.2).

Er dient te worden voldaan aan voorwaarden, onderbouwing, te nemen mitigerende maatregelen en (overbruggende en definitieve) compenserende maatregelen (zie ook § 3.4.4).

Met betrekking tot Rugstreepad dienen deze te worden uitgevoerd voordat terreinwerkzaamheden een aanvang kunnen nemen.

8) Haalbaarheid van het plan

Met de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen en Rugstreepad, beide behorende tot de zwaarst beschermde categorie diersoorten (Bijlage IV Habitatrichtlijn), staat in beginsel de haalbaarheid van het plan ter discussie met betrekking tot het van toepassing zijnde 'wettelijke belang'.

In hoeverre het wettelijke belang '*dwingende reden van groot openbaar belang*' (zie blz.5) van toepassing kan worden geacht hangt af van een onderbouwing die gestoeld moet zijn op 'planvorming van groter belang' zoals een structuurvisie.

Voor Rugstreepad speelt wellicht een rol dat de habitatcondities op het terrein volstrekt kunstmatig en artificieel zijn, waarbij in wezen geen effecten optreden op oorspronkelijke natuurwaarden, wat samen met afdoende compensatie tot een ontheffingsmogelijkheid kan leiden, mits de situatie ook aan andere ecologische voorwaarden voldoet (zie Soortstandaard Rugstreepad, RvON 2014).

Inmiddels zijn voor vleermuizen reeds overbruggingsmaatregelen uitgevoerd in de vorm van het ophangen van vleermuizenkasten (zie blz. 28-29) en wordt in het omgevingsplan de eis voor definitieve compenserende voorzieningen voor vleermuizen opgenomen.

Daarnaast wordt gezocht naar een goede plek voor een compenserende voorziening voor rugstreepadden in de nabijgelegen velden.

Onder die omstandigheden mag - uitgaande van een dwingende reden - verwacht worden dat de ontheffing zal worden verkregen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Boesveld, A (2011), A. Gmeylig Meyling & R. de Bruyne, De Levende Natuur jg 112 nr. 3: Natuurbeheer, bescherming en biotoopeisen van drie bijzondere Nederlandse slakken.
- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ Sim (2016), Kamiel Spoelstra, Johan B.M. Thissen, Kees J. Canters en Jan C. Buys (redactie): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Uitgever Naturalis Biodiversity Center en EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Dijkstra/ Klaas-Douwe B. (2002), Vincent J.Kalkman, Robert Ketelaar, Michiel J.T. van der Weide: De Nederlandse Libellen (Nederlandse Fauna 4). KNNV Uitgeverij.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV.
- Gmelig Meyling, A.W. & A. Boesveld (2008). Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese habitatrichtlijn. resultaten van het inventarisatiejaar 2007/ Platte schijfhoorn *Anisus vorticulus*. Stichting Anemoon, Bennebroek, 30 juni 2008.
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- LNV 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).
- Musters/ Kees (1992). De Rugstreeppad. Orgaan van de Stichting Duin, nr. 41, december 1992.
- NDFF (2016). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2016.
- RAVON 55 (2014) bijlage bij jaargang 16 (4), waarnemingenoverzicht 2013.
- REG 1979, Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, EEG 79/409, laatstelijk gewijzigd in 2006).

REG 1992/1997, Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke Habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, EEG 92/43, laatstelijk gewijzigd in 1997).

Rijsewijk/ Arnold van (2006): Een Rugstreepad in de Polder. Uitgave Ravon Friesland, druk Messerschmidt Grafische Diensten, Roosendaal.

RvON 2014. Soortenstandaards Dienst Regelingen/ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, maart 2014

Spitzen-van der Sluis, Annemarieke (2009) & Arnold van Rijsewijk. Voortplantings-succes van de Rugstreepad in een intensief gebruikt agrarisch landschap. Tijdschrift RAVON - 31, augustus 2009/ jg. 10 nr.4.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten (Natura 2000/ Nbw/ Wnb)

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

andere soorten (Wnb)

eveneens beschermde soorten, niet behorend tot de soorten van Habitatrichtlijn of Vogelrichtlijn (Bijlage bij de Wet Natuurbescherming);

compenserende maatregelen

te treffen maatregelen waarbij in ruil voor het bewerkstelligen van natuurschade op de ene plaats vervangende natuurwaarde elders worden gecreëerd;

ecologische functionaliteit (Ffw/ Wnb)

het totaal van alle relevante gebruikaspecten van een diersoort als onderdeel van hun levenswijze (verblijfplaatsen, vaste verplaatsingsroutes, foerageren, voortplantingsfuncties e.d.);

EHS Ecologische Hoofd Structuur, thans NN (zie aldaar);

externe werking Nbw/ Wnb

de regelgeving m.b.t. gebiedsbescherming is ook buiten een als zodanig aangewezen gebied van kracht voor faunasoorten die zijn aangewezen voor een Nbw-gebied doch ook daarbuiten significant gebruik maken van een nader vast te stellen, buiten het beschermde gebied gelegen gebied, zoals voor foerage, dagverblijf of hoogwatervluchtplaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen).

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

GAN Gegevensautoriteit Natuur, onafhankelijke overheidsinstantie met de verantwoordelijkheid voor het verzamelen van natuurgegevens, ingesteld door het Ministerie van LNV (thans EZ);

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

helofyt

meerjarige moerasplant die in de waterbodem wortelt en waarvan de overblijvende knoppen zich onder de waterspiegel bevinden, maar de bladeren en bloeiwijze boven het water uitsteken;

LNV het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
mitigeren/ mitigerende maatregelen

het zodanig aanpassen van een (plan voor een) ingreep of uitvoeringswijze (met eventuele specifieke maatregelen of voorwaarden) dat de negatieve effecten op de natuur ('natuurschade') tot een minimum worden beperkt of worden voorkomen;

natuurschade

de schade welke door werkzaamheden aan ter plaatse voorkomende (individuen van) beschermde soorten planten en dieren en vaste verblijf- en voortplantingsplaatsen daarvan, wordt toegebracht door bedreiging, verwonding, beschadiging of aantasting van de leefomgeving of specifieke biotoopomstandigheden;

Ffw/ Wnb: negatieve effecten door de ingreep met betrekking tot bepaalde beschermingscategorieën van dieren en planten;

Nbw Natuurbeschermingswet: de geldende wetgeving ten aanzien van rijksbeleid met betrekking tot natuurgebieden zoals (Staats-)Natuurmonumenten, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Natura 2000-gebieden. *Vanaf 2017 ondergebracht in de Wet Natuurbescherming: de geldende wetgeving ten aanzien van rijksbeleid met betrekking tot natuurgebieden zoals Natura 2000-gebieden, (Staats-) Natuurmonumenten, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden;*

NDFF

Nationale Databank Flora en Fauna;

NN Natuurnetwerk Nederland;

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw/ WN)

een in het kader van de Flora- en faunawet aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

organisme

behorende tot de levende natuur (plant, dier etc.);

PAS Programmatische Aanpak Stikstof;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RvON

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

'ter zake kundige' (Ffw/ Wnb)

een persoon die:

- * op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt ecologie, en/of
- * als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, en/of
- * zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van soortbescherming en is aangesloten bij de daarvoor bestaande organisaties/ PGO's zoals RAVON, VZZ, SOVON, FLORON enz. (bron: Ministerie van LNV/ EZ);

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn; volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

vrijstelling (Ffw/ Wnb)

een in het kader van de Flora- en faunawet geregelde toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld, voor bepaalde categorieën werkzaamheden en onder voorwaarden (AMvB art. 75 Ffw; zie ook LNV 2005);

wettelijk belang (Ffw/ Wnb)

in de Flora- en faunawet zijn een aantal in de wetgeving opgenomen, verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd;

Wnb Wet Natuurbescherming welke vanaf 1 januari 2017 de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna; deze vervangt de Ffw, Nbw en de Boswet;

zorgplicht (Ffw/ Wnb)

de in de wetgeving vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);
